

РЕЦЕНЗИЯ

от доктор **Методий Иванов Ангелов**, доцент в ПУ „Паисий Хилендарски“
на материалите, представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност
‘професор’ в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“,
по област на висше образование *8. Изкуства;*
професионално направление 8.2. Изобразително изкуство (живопис и цветознание).

В конкурса за ‘професор’, обявен в Държавен вестник, бр. 96 от 20.11.2018 г. и в интернет-страница на Пловдивски университет "Паисий Хилендарски" за нуждите на катедра „Естетическо възпитание“ към Педагогическия факултет, като кандидат участва **доцент доктор Даниела Тодорова Маркова** от ПУ „Паисий Хилендарски“.

1. Общо представяне на получените материали

Предмет:

Със заповед № Р33-1121 от 05.03.2019 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ съм определен за член на научното жури на конкурс за заемане на академичната длъжност **‘професор’ в ПУ „Паисий Хилендарски“** по област на висше образование: *8. Изкуства, професионално направление 8.2. Изобразително изкуство (живопис и цветознание)*, обявен за нуждите на катедра Естетическо възпитание към Педагогическия факултет.

За участие в обявения конкурс е подал документи **единствен кандидат** - доцент доктор Даниела Тодорова Маркова от ПУ „Паисий Хилендарски“.

Представеният от доц. д-р Даниела Маркова комплект материали на хартиен и електронен носител **е в съответствие** с Правилника за развитие на академичния състав на ПУ и включва следните документи: 1. *Молба до ректора за допускане до участие в конкурса;* 2. *Автобиография по европейски формат;* 3. *Диплома за образователно-квалификационна степен „магистър“;* 4. *Диплома за образователна и научна степен „доктор“;* 5. *Диплома (свидетелство) за академична длъжност „доцент“;* 6. *Списък на научните трудове;* 7. *Справка за спазване на минималните национални изисквания /Протокол от ПФ – Комисия за качеството на научноизследователската продукция/;* 8. *Справка за спазване на минималните национални изисквания /изготвена от кандидата/;* 9. *Декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;* 10. *Анотации на материалите включително самооценка на приносите;* 11. *Анотации на материалите включително самооценка на приносите на английски език;* 12. *Преписи от протоколи от КС, ФС, АС във връзка с конкурса;* 13.

Държавен вестник с обявата на конкурса (копие); 14. Документ (удостоверение) за трудов стаж; 15. Документи за учебна работа: учебна и лекционна ангажираност; удостоверение от ПУ, филиал „Л. Каравелов“, гр. Кърджали за аудиторна заетост; други форми на учебна дейност; административна дейност; разработени учебни програми; изнесени лекции в чужбина; ръководство на дипломанти и др.; 16. Други документи: участия в научно жури и експертни групи; участия в редколегии, съставителство на сборници, рецензии; сертификати; 17. Документи за научноизследователска дейност: монографии; учебници и учебни помагала; книги за учителя; научно ръководство на докторанти; цитирания; участие в научноизследователски проекти; две служебни бележки за участие в проекти; статии, доклади; 18. Документи за художественотворческа дейност: списък на художественотворческа дейност /за периода 2003-2018/; цветен албум с репродукции; удостоверения за участие в изложби; каталози от изложби; отзиви за изложби; сертификати за художествена дейност и други.

Кандидатът доц. д-р Даниела Маркова е приложил общо научни **57 научни труда**, разпределени по рубрики както следва: *монографии*: 2 бр.; *учебници*: за студенти 2 бр. (самостоятелно), за училищната мрежа 2 броя (в съавторство); *учебни помагала*: за студенти - 1 (в съавторство), 4 образователни книжки (за ДГ), 6 книги за учителя (2 в съавторство за СУ и 4 самостоятелно за ДГ); *научни статии* - 40 (9 в съавторство, 3 в чужбина). Всички представени материали са извън тези, които са участвали в процедурите за присъждане на ОКС „Доктор“ и за заемане на академичната длъжност „доцент“. От наличната „Справка за спазване на минималните национални изисквания“ от страна на кандидата се вижда, че те са спазени.

За рецензиране по шифъра на конкурса и специалността се приемат: 10 научни статии, един учебник за студенти (Ръководство по цветознание), както и доказателствата за художественотворческата дейност на кандидата. Всички други материали са свързани косвено с професионалното направление, те очертават широтата на интересите, богатството и качеството на цялостната научна, учебна, художественотворческа и административна дейност на кандидата и също се вземат под внимание в крайната оценка.

2. Кратки биографични данни (на кандидата)

Даниела Тодорова Маркова е родена на 27.08.1961г. През 1981г. завършва ССХУ „Цанко Лавренов“ гр. Пловдив, а през 1987г. Художествената академия „Николай Павлович“ в София, където получава диплома за магистър по изобразително изкуство с учителска правоспособност. От 1999г. е доктор по методика на обучението (Теория и методика на изобразителното изкуство). От 2003г. е доцент по методика на обучението (Теория и методика на изобразителното изкуство).

Трудовият стаж и кариерното развитие на Д. Маркова преминава предимно в областта на обучението по изобразително изкуство. От 1988г. е асистент по теория и методика на изобразителното изкуство в детската градина, от 1993 – старши асистент, а от 1994г. – главен асистент. От 2003г. Д. Маркова е доцент по методика на обучението (Теория и методика на изобразителното изкуство). Освен в областта на теорията и методиката на изобразителното изкуство доц. Маркова преподава и учебните дисциплини Живопис и Цветознание.

3. Обща характеристика на дейността на кандидата

Оценка на учебно-педагогическа дейност и подготовката на кандидата

За задълбочеността и широтата на теоретичната, научната и практическа педагогическа подготовка и дейности на кандидата свидетелстват множеството представени доказателства - научни статии в педагогически сборници и участия в конференции, учебници и учебни помагала, разработени лекционни курсове, ръководство на дипломанти, успешно защитили докторанти, участие в комисии за качеството на образованието, за държавни изпити, в образователни проекти и други. Налице е *покриване на минимума на изискуемата учебна годишна натовареност* за длъжността „професор“: в ПУ „Паисий Хилендарски“ доц. Маркова изнася 120 часа лекции, от които 45 по спецификата на професионалното направление.

В комплекта с доказателства за учебната дейност са представени *два учебника* за студенти. Единият е пряко свързан със спецификата на конкурса и е озаглавен „*Ръководство по цветознание*“, предназначен за специалностите Педагогика на обучението по изобразително изкуство и Графичен дизайн с реклама. Ръководството представя систематично основните теоретични знания за цветовете и техните характеристики, необходими за студентите. Обърнато е внимание на изобразителността и изразителността на цветовете, на оптичните илюзии и други феномени, свързани с цветовете и практическото им използване им в процеса на изобразяване. Дадени са и 36 задачи, чиято цел е по-доброто разбиране на свойствата на цветовете и използването им в художествената творческа дейност.

Другият учебник, „*Методически аспекти на апликацията*“, е насочен предимно към студентите от педагогическите специалности. Освен това са представени в съавторство и 2 учебника по изобразително изкуство за Началното училище с 2 книги за учителя за комплектите, предназначени за 1 и 2 клас, както и 4 самостоятелни образователни книжки и 4 книги за учителя за различните групи за Детската градина.

По отношение на *практическата учебно-педагогическа дейност*, за периода 2003 – 2019г. доц. Маркова има разработени над 20 учебни курса за студенти; ежегодно участва в

различни комисии за държавни изпити в Университета; осъществила е ръководство на 54 дипломанти; извела е трима защитили докторанти; участвала е в два големи образователни проекта („Студентски практики“, 2012-2014 и 2016-2018); през 2016г. е *изнесла лекции* в чужбина (Киелче, Полша). *Художествено-творческата работа със студенти* се изразява в организирането на две студентски изложби през 2013 и 2016г. На доц. Маркова са възложени и редица *отговорни административни дейности, свързани с осигуряване на качеството на учебния процес*: председател на Комисията по качеството на образованието в Педагогическия факултет (три мандата от 2008г. до сега); член на университетската комисия по оценяване и акредитация (2018г.); постоянни участия в акредитационни процедури и в комисии по акредитация за изготвяне на доклади самооценка и други. От впечатляващата количествена фактология на доказателствения материал, свързан с учебната дейност, както и от сериозността на отговорностите, които се възлагат в областта на администрирането на качеството на образованието, също може да се съди за високото ниво на педагогическа подготовка и на доверието, което Педагогическият факултет възлага на доц. Маркова.

В заключение, от анализа на представените доказателства за учебно-педагогическата дейност може да се твърди, че доц. Даниела Маркова има *високо ниво на научна подготовка, широка професионална ерудиция и солиден опит в областта на теорията и на практическото обучение* по различни учебни дисциплини, свързани с изобразителното изкуство, живописа и цветознанието, както и опит в администрирането на качеството на учебния процес.

Оценка на научната и научно-приложна дейност на кандидата

Към доказателствата за научната дейност кандидатът е представил *2 самостоятелни монографии и 40 научни статии и доклади*, публикувани в научни списания, сборници и конференции. От тях на български език са 36 броя, а на чужд 4 броя (3 на английски и 1 на руски). В специализирани издания в чужбина са публикувани 3 статии, а в реферирано и индексирано издание в световно известна база данни с научна информация, е един брой. Самостоятелните статии и доклади са 30, а тези в съавторство са 10.

Пряко свързани с шифъра и спецификата на конкурса са 10 научни статии и доклади (в списъка под № 5, 10, 11, 12, 13, 18, 20, 24, 27, 32), като в 3 от тях доц. Маркова засяга най-тясно конкретни въпроси, свързани с дисциплините Цветознание и Живопис (№ 5, 13, 18), а в другите 7 са разгледани и по-обща въпроси, имащи връзка с обучението по тези дисциплини. С известно толерантно разширение към професионалното направление могат да бъдат съотнесени още 6 научни статии и доклади, които не са пряко свързани със специалността, но могат да се вземат предвид (под № 6, 15, 22, 31, 34 и 46). Тематично те се отнасят към теорията

и психологията на изобразителното изкуство или към обучението на студентите въобще по изобразително изкуство.

От представените материали, които се вземат предвид при оценяването, проличава професионална ерудиция и научната подготовка на доц. д-р Даниела Маркова, разкрива се способността ѝ да извежда и дефинира проблемите в обучението по живопис и цветознание, да ги адаптира към нивото и потребностите на студентите, както и да предлага уместни педагогически и творчески решения.

Другата част от научните трудове, представени за конкурса, могат да се вземат предвид като *косвени доказателства при оценяването*. Сред тях, освен двете монографии, са и повечето от статиите и докладите, които са насочени най-вече към спецификата на работата ѝ със студентите от специалностите, в които преподава, като повечето от тях са свързани с теорията и методиката на обучението по изобразително изкуство.

Въпреки че се вземат косвено в оценяването, двете монографии разкриват задълбочеността на кандидата в научните изследвания. В монографията „Диагностични възможности на детската рисунка“ откриваме систематизирано изложение на различни тестове, включващи рисуване, със съответните инструкции за приложение. Тестовите са подложени на критичен анализ, което е и едно от достойнствата на това научно произведение. Трудът може да се използва в обучението по изобразително изкуство, арттерапията и психодиагностиката.

Интересна и необичайна е гледната точка в монографията „Изкуството да виждаш“. Трудът има повече характер на психологическо и дори на мистично изследване в областта на трансперсоналната психология, а разглежданата в него проблематика е доста отдалечена и само косвено можем да отнесем към научната специалност на конкурса (живопис и цветознание). В един по-широк план, обаче, този труд има връзка с психологическите аспекти на изобразителното изкуство и на художественото творчество, защото има отношение към възприятието и състоянията на съзнанието като фактор за креативността. Особено внимание се обръща на променените състояния на съзнанието и тяхната връзка с творчеството, което е едно от достойнствата и представлява принос на този научен труд. Той би представлявал интерес не само за хората и изследователите от областта на изкуствата, но също и за широк кръг от читатели, заинтересовани от проблемите на духовността и творчеството.

В обобщение, освен двете монографии, статиите и докладите (24 броя), които също имат косвено отношение към спецификата на конкурса, разкриват широтата на научните интереси и затвърждават впечатлението за високото ниво на педагогическа подготовка на доц. Маркова. В тях се разглеждат въпроси, отнасящи се към областта на теорията и методиката на обуче-

нието по изобразително изкуство в детската градина, общопедагогически въпроси, а също и приложението на изобразителното изкуство в арттерапията.

За научното ниво и активност на доц. д-р Даниела Маркова може да се съди и по други представени доказателства; за периода 2004 – 2018г. тя участва в 11 научноизследователски проекта, на два от които е ръководител; участва 14 пъти в научно жури за присъждане на ОКС „Доктор“ или за заемане на академична длъжност; 3 пъти е член на експертна група за програмна акредитация за направление 8.2. Изобразително изкуство; 8 пъти участва в редколегии, в съставянето на научни сборници или е рецензент на научни трудове.

Преценка на рецензента

Представените от доц. д-р Даниела Маркова доказателства, свързани с научната ѝ дейност, очертават широкия кръг от интереси в областта на професионалното направление 8.2. Изобразително изкуство, както и диапазона на нейните научни търсения. Те се простират от областта на живописата и цветознанието, преминават през теорията на изобразителното изкуство, обхващат теорията и методиката на обучението по изобразително изкуство и се отправят към обширната област на психологията и духовните състояния.

В предложените научни трудове, които са тясно свързани с професионалното направление и със специалността, както и тези, които косвено вземаме предвид при рецензирането, доц. д-р Даниела Маркова демонстрира умение да разпознава проблемите, свързани с обучението по изобразително изкуство, систематично, аналитично и многостранно да ги разглежда, както и да предлага подходящи решения за преодоляването им. Тематиката покрива смислова и познавателна област, необходима не само за преподаването на дисциплините Живопис и Цветознание, но също така и на значително по-широк кръг от учебни дисциплини в професионалното направление. Широките интереси в областта на изобразителното изкуство, психологията, педагогиката и въобще в духовността са предпоставка за интердисциплинарни връзки в нейните научни трудове и за предлагането на нови, нестандартни идеи и решения при някои, иначе рутинни проблеми в обучението по изобразително изкуство.

Приноси и цитирания

Приносите от научните трудове на доц. д-р Даниела Маркова са предимно научно-приложни, като част от идеите и практическите решения, които кандидатът предлага, могат да се използват в обучението по изобразително изкуство в различните степени на образование, а в детската градина те вече са внедрени и са намерили практическо приложение.

Считам също оригиналният подход и систематическото изложение на идеи, свързани с възприятието и с творчеството в монографията „Изкуството да виждаме“, за особено ценен за разглежданото професионално направление принос, макар и косвен за тясната научна специалност. В този научен труд се очертава една нова перспектива за осмисляне на визуалното възприятие и на творческото вдъхновение. Не по-малко полезен в практическо отношение е и научният принос на другата монография.

За значимостта на научните трудове на доц. д-р Даниела Маркова може да се съди и по цитиранията – нейни трудове са цитирани общо 45 пъти - 25 пъти в монографии с научно рецензиране и 20 пъти в нереферирани издания с научно рецензиране.

С представения доказателствен материал кандидатът покрива количествените показатели за заемане на академичната длъжност „професор“, като по много от тях ги превишава. В професионалните и научни среди, особено в обучението по изобразително изкуство в детската градина, доц. Маркова е разпознаваем автор.

Оценка на художественотворческата дейност на кандидата

В документите за конкурса, за периода 2003-2018г., доц. д-р Даниела Маркова представя внушителен списък на свои участия в регионални, национални и няколко международни художествени изложби (общо 55). Тя е автор с различим живописен стил, който прави впечатление. В живописно отношение нейните работи са изпълнени със свеж колорит и с пъстри, наситени и често контрастни цветове, използва подчертано декоративен подход с линейни геометрични символи, който засилва експресивността и изразителността на творбата. В много от нейните произведения, притежаващи загадъчна недоизказаност и асоциативност, се чувства душевна чистота и мистичност. В течение на времето тя е изградила свой собствен стил, от който се излъчва нежност, носталгичност и особено романтично въздействие.

Интензивната творческа дейност на доц. Маркова и живописните постижения в нейните творби допълват представата за нея не само като за учен, работещ в областта на обучението по изобразително изкуство, но и като *живописец, който има какво да даде на изобразителното изкуство и на студентите си* – като творчество, личен пример, познания и умения.

4. Оценка на личния принос на кандидата

От прегледа и анализа на представените доказателства за научната и художественотворческата продукция на кандидата констатирам, че ***няма плагиатство и че са оригинално дело на автора***. Считам, че приносите, които посочвам като реални в посочените по-горе научни трудове и художествени творби ***са дело на кандидата и са негова лична заслуга***.

5. Критични забележки и препоръки

Критичните ми бележки по отношение на представения доказателствен материал са свързани със сравнително малкия брой научни разработки, конкретно и пряко свързани с тясната научна специалност – живопис и цветознание.

Препоръките ми към доц. д-р Даниела Маркова са насочени в посока на създаването на монографичен труд, в който да използва цялостния си научен и художествен потенциал – да интегрира прозренията и изводите, до които стига в монографията си „Изкуството да виждаш“ с практическите си творчески умения, които откриваме в нейните художествени творби - в посока на изясняване на въпросите за вдъхновението и художественото творчество.

6. Лични впечатления

Познавам доц. д-р Даниела Маркова още от назначаването ѝ в Пловдивския университет като асистент и за периода от около 30 години съм се убедил в някои нейни личностни качества и достойнства, които ми правят много положително впечатление: скромност, етичност в отношенията с колегите, трудолюбие, разнопосочност и многообразие на интересите, което ѝ дава възможност за осъществяване на интердисциплинарен подход, там, където е необходимо. Оценявам доц. Маркова като ценен професионалист, колега и човек.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Документите и материалите, представени от доцент д-р Даниела Маркова **отговарят на всички изисквания** на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Кандидатът в конкурса е представил **значителен** брой научни трудове, публикувани след материалите, използвани при защитата на ОНС ‘доктор’ и академичната длъжност „доцент“. Независимо от сравнително малкият брой представени разработки в тясната научна специалност, цялостното представяне на кандидата в научното направление 8.2. Изобразително изкуство е впечатляващо, както в количествено отношение, така и в качеството, което откриваме в доказателствения материал. По тази причина крайната ми комплексна оценка за цялостната научна, художествена, учебна и административна дейности **е положителна**.

В работите на кандидата има оригинални научни и приложни приноси, които са получили признание в професионалните среди. Много от теоретичните разработки имат практическа приложимост, като част от тях са пряко ориентирани към учебната работа. **Научната и преподавателската квалификация на доц. д-р Даниела Маркова е несъмнена.**

Постигнатите от доц. д-р Даниела Маркова резултати в учебната и научно-изследователската дейност, **напълно** съответстват на специфичните изисквания на Педагогическия факултет, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, след анализа на тяхната значимост и на съдържащите се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, намирам за основателно да дам своята **положителна оценка** и да **препоръчам** на Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на Педагогическия факултет за избор на доц. д-р Даниела Тодорова Маркова за заемане на академичната длъжност **'професор'** в ПУ „П. Хилендарски“ по професионално направление 8.2. Изобразително изкуство (живопис и цветознание).

24.04.2019 г.

Рецензент:

/доц. д-р Методий Ангелов/